

Яремчук Ю. – ст. гр. ОВ – 108

*Технічний коледж Тернопільського державного технічного університету
імені Івана Пулюя*

ЗОБРАЖЕННЯ СТРАШНОЇ ТРАГЕДІЇ МАЗЕПИ ЯК ТРАГЕДІЇ НАЦІЇ У ТВОРЧОСТІ Т.Г.ШЕВЧЕНКА

Науковий керівник: в.в.к., викладач – методист Шот Г.Г.

В нашій історії немає іншого такого діяча, про якого б так багато, так суперечливо, навіть полярно судили нащадки. Так само жоден із них не має такої широкої романтичної слави, при тому слави все європейської, як гетьман І. Мазепа. Письменники цікавилися особою І.Мазепа. Серед українських - у творчості С.Руданського, М.Старицького, Г.Хоткевича, Б.Лепкого та В.Сосюри.

Великий український поет Т.Г.Шевченко також не обійшов постать Мазепа увагою. Саме на 40-50-ті роки ХІХ ст. припадає поява кількох його творів, які так чи інакше торкаються козацької доби і самого гетьмана. Це твори «Великий льох», «Іржавець», «Чернець». В історичній пам'яті Шевченка-поета образ опального гетьмана з'являвся досить часто. Поет не створив повнокровного образу Мазепа, лише декілька разів згадав його ім'я у творах та дав оцінку історичного антиподу гетьмана – Петрові І. Проте жодного разу Шевченко не зводить їх в одному творі. Поет не захоплюється Мазепою, як західно-європейські поети-романтики, але й не співчуває йому.

Двічі мазепинська тема з'явилася в творчості Кобзаря на засланні. Так постала першим твором поема «Іржавець». Головними героями твору є Іван Мазепа і Семен Палій. За брак одностайності Шевченко докоряє обом. З «Іржавця» бачимо, як критично і як сміливо ставиться автор до історичних подій. Коли українські письменники до Мазепа й Петра ставилися дуже обережно або й ставали проти гетьмана, то Шевченко не боявся сказати правду.

Наступна поема, написана в Орській кріпості, - це безсмертний «Чернець». Вершиною психологічної драми є мовчазний діалог Палія й Мазепа. Бінарна опозиція «Палій -- Мазепа» конкретизується протиставленням серця й розуму. А завершує поет поему каяттям ченця.

У містерії «Великий льох» є вражаючий образ: «навісна мати»(Україна) народжує двох близнят, яким дає одне й те ж ім'я – Іван; проте тільки один із синів стане захисником своєї матері, другий ж – кусатиме й нищитиме її, не знаючи жалю. Історичну правоту поет визнає за гетьманом. Сам Мазепа у містерії відсутній, проте є відлуння його головного політичного вчинку. Відомо, що в «Археологічних нотатках», в записках народної творчості Кобзар називав гетьмана «анафемою», «проклятий Мазепа», «вражий Мазепа».

Отже, Тарас Шевченко відступає від традиції європейської «Мазепіани», яка опиралася на відомий любовний сюжет. Його не цікавлять пригоди молодого Мазепа; він зосереджений на трагічному фіналі його політичної комбінації.